

עת מלחמה ושלו

written by מאיר בן שבת | 13.09.2025

מה הסיכויים שהסכמי השלום עם מדינות-ערב יחזיקו מעמד במלחמה רב-זירתית אינטנסיבית של ישראל, שתביא לעשרות אלפי הרוגים פלסטינים, מאות אלפי פצועים ועקורים ולהרס וחורבן במימדים חסרי תקדים ברצועת-עזה? אילו נדרשנו לשאלה זו לפני שנתיים קרוב לוודאי שתשובתנו לכך הייתה [?] אין סיכוי.

מה שקרה בפועל רחוק מכך. היחסים עמדו איתן גם מול התמונות מעזה ומול "קמפיין ההרעבה" ומסע ההשמצה האנטי-ישראלי ברחבי העולם. עוד בתחילתה של המלחמה אותנו מדינות הסכמי אברהם על כוונתן לשמר את היחסים עם ישראל, ולא לתת לחמאס לחבל גם בכך. הן היו בין המדינות הראשונות שגינו פומבית את חמאס על ההתקפה המפלצתית שביצע. נשיא איחוד האמירויות, השייח' מוחמד בן-זאיד, נפגש אז עם נשיא המדינה יצחק הרצוג בשולי ועידת האקלים בדובאי, שרי הכלכלה, האנרגיה והשר לעניינים אסטרטגיים של מדינת ישראל קיימו ביקורים פומביים ונפגשו עם עמיתיהם, הרמטכ"ל השתתף בפסגה בבחריין, בשעה שמשלחת של רבנים ישראלים ביקרה במרוקו.

בהמשך, שיתוף הפעולה הביטחוני בין המדינות הועמק ואפשר להניח שחלקו בא לביטוי גם בתוצאות מאמצי הסיכול של המתקפות על ישראל לאורך המלחמה. הסחר הביטחוני והאזרחי עלה ב-2024 (בשנה הנוכחית הוא דומה לזה שהיה ב-2023), ההשקעות בהייטק הישראלי נמשכו, התיירות אמנם הושפעה מהגיוס הנרחב של משרתי המילואים, מההגבלות הביטחוניות על התעופה ומהתגברות החששות לפגיעה בישראלים, אך למרות זאת לא נפסקה. גם בכל שאר התחומים הקשרים נשמרו, אם כי בפרופיל תקשורתי נמוך: פחות מפגשים, פחות הצהרות, פחות התלהבות.

אין להתכחש להשפעותיה השליליות של המלחמה על הרחוב גם במדינות הללו, במיוחד לנוכח קמפיין התעמולה הארסי שחמאס ותומכיה מנהלים בתמיכת קטאר ותורכיה. יחד עם זאת, באותן המדינות מבינים גם שמלחמתה של ישראל משרתת אינטרס מובהק שלהן מול יריביהן הקשים ביותר: איראן ושלוחיה מהצד האחד, "האחים המוסלמים" והמחנה הג'האדיסטי הסוני מהעבר השני. מבחינתן, גם אם הורדת הפרופיל מהווה אטה מסויימת בקצב ההתקדמות, זוהי ירידה זמנית לקראת העלייה שתאפשר גם בעקבות החלשתם של גורמים אלה.

האתגר הראשון: תורכיה, קטאר והאחים המוסלמים

לתורכיה וקטאר -נותנות-החסות המרכזיות ל"אחים המוסלמים" [?] עמדות אידיאולוגיות המנוגדות לרצונה של ישראל להשתלב במרחב ושאיפות יומרניות להעצים את השפעתן באזור ומעבר לו. הן משקיעות בכך משאבים רבים. שתיהן 'רוקדות על כל החתונות' ומפיקות רווחים מהפוזיציה שמאפשרת להן להצטייר כמתווכות. נפילת הציר השיעי בראשות איראן יצרה חלל שאליו הן

ממהרות להיכנס. לא במקרה שתיהן היו המדינות הראשונות שפתחו שגרירויות בדמשק של משטר אל-ג'ולאני ופעלו להכרה בינלאומית במשטר זה ולהכשרת הדרך לשיקום סוריה.

סוריה ? עדיין לא מתאימה

ביחס לזו האחרונה, צריך להתעורר מהחלומות על שילובה בהסכמי-אברהם ועל ניגוב חומוס בדמשק. השליט הג'יהאדיסטי המעונב אמנם דיבר בחיוב על האפשרות ליחסי שלום עם ישראל ואין לזלזל בכך, אך בינתיים אלה הן רק מילים. לעומת זאת, המופעים הברבריים במדינה השסועה, המחישו איך נראה הבייס של הנשיא החדש. גם מי שמאמין שאחמד א-שרע מיצה את הפרק הג'יהאדיסטי של חייו והפך למדינאי יתקשה להניח שחבורת הג'יהאדיסטים שעוטפת אותו זנחה את חזון הקמתה של מדינת הלכה סוניית קיצונית.

להכניס לרשימה השחורה בווינגטון

כדי למתן את השפעתן השלילית של תורכיה וקטאר ולבסס לגיטימציה להרחבה והעמקה של הסכמי אברהם צריך לטפל גם בתנועת "האחים המוסלמים". מזכיר המדינה האמריקני- מרקו רובין, אמר לא מזמן כי ווינגטון מתכננת להכריז רשמית על תנועה זו כארגון טרור. לדבריו, מדובר בתהליך משפטי ארוך ומורכב, מאחר שהכוונה היא להגדיר בניפרד כל אחד מסניפיה של התנועה.

אין זו הפעם הראשונה שבה עניין זה עולה לבחינת מחלקת המדינה האמריקנית ולא ברור אם גם שיקולים פוליטיים פנימיים בארה"ב נשזרו בכך, על כל פנים, זוהי בשורה חשובה לכל מי שמייחל לעתיד טוב יותר במזרח התיכון.

רק במאי השנה הוציאה ממשלת-ירדן את תנועת האחים המוסלמים אל מחוץ לחוק בעקבות חשיפת רשת טרור שהופעלה על ידה. בכך היא הצטרפה למצרים, סעודיה ומדינות נוספות שחוו על בשרן את הסכנות מפעילותה של תנועה זו והצרו את צעדיה.

מי שעדיין רואה באחים המוסלמים כזרם של "אסלאם פוליטי" שמהווה אלטרנטיבה סונית לאירגוני הג'יהאד העולמי, שכח כנראה שמדובר ברעיונות מאותו בית-מדרש ומיושמים באותן שיטות כפי שחמאס הראה לעולם ב-7 באוקטובר.

לגורמי הממשל בווינגטון מצפה אתגר לא מבוטל בקידום ההכרזה, לנוכח קשריה הרגישים של ארה"ב עם תורכיה וקטאר.

מצד שני, למהלך כזה צפויה השפעה חיובית בנוגע לרעיונות הנורמליזציה עם סעודיה ולהקלה בלחץ הפנימי שהאחים המוסלמים מחוללים נגד מדינות ומשטרים שכוננו יחסים מדיניים עם ישראל או שוקלים זאת.

האתגר החות'י

מכשול נוסף בדרך למימוש הפוטנציאל הקיים ב"הסכמי אברהם" קשור בחות'ים,

אלה שולטים על נקודת מפגש גיאופוליטית שממוקמת על מיצר באב אל-מנדב, אחד המעברים הימיים החשובים בעולם. פעילותם גורמת להפרעה קשה בתעבורה הימית בים האדום, להתייקרות עלויות ההובלה והביטוח, ולפגיעה בשרשראות האספקה העולמיות. מלבד הנזק הכלכלי שנאמד במאות מיליארדי דולרים, פעילותם מקבעת את תודעת המזרח התיכון הישן, המאויים על ידי הבריון השכונתי, בחסות איראן.

בוושינגטון כנראה סבורים שהחותים יירגעו כשהמלחמה בעזה תיפסק ולכן משקיעים את עיקר מרצם בסיום המלחמה ואולם, כלל לא בטוח שזוהי עמדת החות'ים גם לאחר שישראל ערפה את ראשיהם ובכל מקרה ² סיום כזה יותיר אותם כגורם אזורי מאיים ורק ידחה לזמן מה את העימות הבא. לא יהיה מנוס ממערכה בינלאומית שארה"ב תוביל להכרעתו של גורם זה. למי שמנופף בשרידותו עד כה כדי להציב סימן שאלה על כדאיות המאבק, כדאי להזכיר שכאשר ארה"ב מחליטה באמת לשים סוף לתופעות מסויימות, אז הן מסתיימות בדרך שבה סדאם חוסיין, מועמר קדאפי, אוסאמה בין לאדן ואבו-בכר אל בגדדי סיימו את מפעל-חייהם.

האתגר הפלסטיני

32 שנה לאחר טקס החתימה החגיגי על "הצהרת-אוסלו" שהובילה להקמתה, הרשות הפלשתינית היא שְׂכִיב מָרַע. אפילו יוזמת מקרון להכיר בה כמדינה לא מפיחה בה רוח חיים. היא מסואבת, נגועה בשחיתות ותומכת בטרור.

"פעולה נועזת, חסרת תקדים, נקודת מפנה חשובה בהיסטוריה של המאבק הפלשתיני" הגדיר ראש הממשלה מוחמד א-שתייה, את טבח חמאס ב-7 באוקטובר.

ישראל תידרש לבחון פרדיגמות אחרות מאלה שנוסו ונכשלו במאמץ לפתור את הסיכסוך הפלסטיני.

הסכמי אברהם שברו את התפיסה לפיה לא ניתן לנרמל את היחסים עם ישראל ללא פתרון לסיכסוך הזה. השאלה הפלסטינית היא עדיין גורם חשוב בהחלטות של מדינות ערביות נוספות, אך מי שנותן לה להכתיב את עמדתו ביחס לישראל, משחק לידיהם של מתנגדי השלום.

האם לעד נחיה על חרבנו?

חזון השלום עדיין מפעם בנו, נטוע עמוק בליבנו, בתודעתנו ובתפילותינו. ברם, אסור שכמיהתנו אליו תשפיע כסם משכר. שלום אמת יוכל לבוא רק לאחר שכוחות הרשע יוכנעו ויאבדו תקווה, או לצד המלחמה להבסתם, כפי שזה קורה כעת במקביל ל"הסכמי אברהם".

פורסם בישראל היום, בתאריך 14 בספטמבר 2025.